

Џемил Кавукчу

НА ПОТОЦИМА

Самет, коме је од врућине душа била у носу, полудео је када се у кокошињцу подигла гунгула.

„Доста, бре доста!“ повикао је.

Петлови су разметљиво кокодакали.

Протрљао је очи длановима. Господе, какво лето, можда двадесет година није било тако топло.

У кокошињцу је избио нови хаос, клепетање крилима, опет кокодакање. Самет је тражио нешто – камен, грудву земље, али двориште је било заслепљујуће бљештаво. Старији унук пре пола сата беше натакао црево на чесму и опрао га дебелим млазом. Његову бабу по оцу спопала је несвестица. Тако је рекла. Скапаћеш. Скинуо је сандалу са ноге и заврљачио ја ка кокошињцу. Дигла се још једна гунгула. „Носите се“, рече. Док је седео на миндеру осетио је бол у леђима. „Драги боже, као да ми није доста невоља, па си ми и овај белај натоварио на леђа.“ Поново се спустио на миндер. Бол га је натерао да заборави и на кокошињац, и на гужву у њему и на врућину. У тим годинама, веле, обожава да обилази потоке, да баца мрежу; ко зна, можда је претерао с вином и пао с бицикла, па се крије; све су то смицалице. Докле ће стићи са олажавањем? Рећи ће: прекини с тим бућкуришем и спаси се. А нарочито његов старији син. Тако је, Самет је већ једном ногом у гробу, треба тога да буде свестан. Док његови вршњаци не дижу чело са молитвене сецаде, он још луња. Ако остави онај бућкуриш, хоће ли му потоци пријати?

Одеш и ухватиш три рибе, набереш печурке, седнеш и упалиш ватру; без вина, зар би то човеку прошло кроз грло? Ако, рецимо, прође, зар те не би отровало оно што си појео?

„Твој отац није излазио из потока у тим годинама“, говоре његовом старијем сину. „Једног дана ће црћи, донеће вам кући надувено тело... Није тог чудака брига да ли је лето или зима.“ И момку то тешко пада. Зашто овај народ трпа нос у ствари које га се не тичу; човече, ако ја идем на поток, шта тебе брига!

Поново се вратио својој рибарској мрежи. Сваког боговетног дана ју је поправљао и опет није успео да с њом изађе на крај. Потоци више нису оно што су били. То је била мрежа за пастрмке од четири и по килограма и њему је била довољна. Чему би служила да је већа, он више нема снаге у рукама да је забаци.

„Опет ти се поцепала мрежа, деда?“

Његов млађи унук Јусуф. Није ни чуо да је дошао код њега.

„Хее“, рече. Кокошињац поново поче да се комеша.

„Хоћеш ли и данас ићи, деда?“

„Хее“, понови. „Иди у тај кокошињац, ухвати и продрмај жичану ограду. Праве галаму.“

„Хоћеш ли да идеш бициклом, деда?“

„Иди и ућуткај те кокоши!“ повика. Изнервирао се. А чиме би ишао? Кад год би му на ум пао трактор, полудео би. Када је рекао да жели да се бави земљорадњом када се пензионише, старији син му је предложио: „Да ти купимо трактор, оче.“

„Није требало да твој отац прода онај трактор“, рекао је и уздахнуо. „Зар би твој деда бацао педесет мрежа за три рибе у прљавим потоцима. И то у овим годинама... Скочио би на трактор...“

„И ја бих поред тебе, преко блатишта.“

„И ти би ишао са мном, па бисмо отишли горе, у села. Чуј, какву бисмо рибу оданде извукли. Твој би деда бацио мрежу, а у њој би се, мрдајући брковима, копрцале рибе дебеле као рука.“

„Али, деда, ти си увек трактор терао у поток и возио по води. Они који су те видели рекли су тати да ћеш се једног дана преврнути и остати испод њега.“

„Једу говна.“

„Када идеш данас, деда?“

„Када дође чика Енвер.“

„Хоћеш ли и мени да донесеш рибу?“

„Наравно.“

*

Пошто је знао колико је спољна гума света ствар, Енвер је још мало успорио када је скренуо у калдрмисану улицу. Предња гума могла је сваког часа да пукне као пиштољ, па да се располути тако да више не може да се поправи. Примакао се скроз десној страни и возио бицикл по комаду земље ширине једног педља. Деца која су се ту играла разбежаше се. Да ли је то била кућа или кула направљена од песка, тек он ју је згазио и прошао. Јуух, викала су деца за њим, јуух, лудак. Није обраћао пажњу. Стао је пред Саметовом кућом. Прислонио је бицикл уза зид. Било је тешко одржавати равнотежу јер је позади имао терет од најмање двадесет пет килограма. Кад би дошли мангупи и чачнули га лево и десно, полетео би наглавачке.

Малочас је читана ињиндија, а врућина је иста. Горела је чак и Саметова камена авлија, која је непрекидно поливана водом. Јусуф је Енверу отворио врата. Изнервирао се када је угледао Самета с десном ногом подвијеном испод задњице и с наочарима спуштеним на нос како крпи рибарску мрежу.

„Требало је да кренемо у време ињиндије, бре Самете! А ти и твој посао...“

„Пусти чантрање, седи овде. Да сам знао да је оволико поцепана, богами је не бих такоа. Ишли бисмо са удицом. Али једном сам почео, ево сад ће, рекох, и утом дође ињиндија. И време је лепо...“

„Хајде, хајде, скупљај ствари, па да идемо.“

„Добро, готово је. Куда ћемо?“

„Најбоље опет у Шибали.“

„Ја тамо не идем!“

„Зашто?“

„Зар нам прошлог пута чобани нису украли вино? Сви су они рогоње. Не идем ја тамо.“

„Еее, а куда ћемо онда?“

„Хајдемо до Хамзабег Алтија.“

„Каква ћемо говна јести у Хамзабег Алтију? Тамо рибе нема.“

„За нас ће је бити.“

Због Саметове тврдоглавости закаснили су још један сат; тај ће по сваку цену да крпи ту мрежу. Када су кренули на пут, врућина као да беше мало попустила. Саметов бицикл је

рамплер, какав се више не среће; гуме су му на дување, точкови двадесет шест, зупчаник осамнаест и има контра кочницу. Значи, „поштарски бицикл“. И мала узвишица да буде, педале би одмах отврдле. Није био млад да нагази и полети. А Енвер, који нигде не иде трезан, возио је свој бицикл као младић. Али ствар није до Енвера, него до његовог бицикла. Једном је имао точкове од двадесет осам и зупчаник од двадесет два. У многоме се разликовао. У ствари, није било потребе да се тако брукају, онај трактор није требало продавати.

Енвер је био тај који га је завео, који му је створио навику да иде на поток, тако причају. Зар старији момак није рекао: „У тим годинама си се ухватио с оним пробисветом, брукаш и себе и нас, оче...“ Мисле да би неко ко је доспео у те године и толико тога преживео, пошао за неким и заблудео. Ако мислиш на учење, то је друго. За учење никад није касно. Оно што га је Енвер научио било је да се може уживати у сасвим малим стварима, да су ствари које су познате као важне у суштини неважне, а да су оне које изгледају као неважне врло важне, да потоци, риба и вино успоравају старење...

Енвер има једну радњу, налик на колибу, на чијим вратима пише „Састављач молби“, али која није често отворена. На прозорима се ухватила таква прашина да не би могао да видиш њену унутршњост чак и да наслониш чело и погледаш. То је постало место на којем паукови уживају у својим испреплетеним мрежама. Један сто, једна столица, стара писаћа машина на којој не раде два слова, на зиду један прастари пожутели оглас за рвање, пећ на дрва са три ноге. Колико је само људи, желећи да то место користе као бифе (место је добро, у центру), молило Енвера, нудило добре паре, али њега то није занимало. Живео је од пензије. Није имао никога.

Оставивши иза себе последње куће у касабима, изашли су на пут за село. Прошао је неки камион и обавио их прашином. Енвер је псовао на сав глас. Псовао би када год би се спустили на обалу потока. Ни потоци нису оно што су некад били.

„Ах, Самете“, говорио би, „колико има потока у околини ове касабе, ја их све знам. Знам им и камење. Знам чак и камење које дође са пролећним бујицама. А сада пред мојим очима један по један нестају. Да се носи држава, ово моје срце не може то да поднесе.“

Дошли су на место на којем увек пецају. Презнојили су се. Бицикле су наслонили на стабло истог дрвета. Најпре су извадили вино и ставили га у воду. Свукли су се. Узели су мреже, у гаћама и атлетским мајицама ушли у поток и почели да ходају супротно струји.

Енвер обожава уста рибе која се закачена за мрежу отварају и затварају, њену клизавост док покушава да му умакне са длана. Како је за њега леп мирис конопаца мреже! Ужива у мигољењу рибе док се баца с камена на камен. Када се мигољење смањи, он је лагано узима у руку и брижљиво је кроз шкргу навлачи на грану врбе, као да избегава да је мучи.

Самет је распалио велику ватру. Непрестано је додавао грање и цепанице. Остало је да испече три-четири рибе, али би неко ко види ватру помислио да гори шума. Суве гране које горе и пуцкетају, пламен који се диже у небо и меша се са сумраком, жубор воде – све то одгони Саметов умор. Како Самету прија да запали ватру, да стоји у гаћама испред пламена који му прелази појас, у гаћама које му допиру до колена – док непрестано мења место да би се заштитио од дима – тако Енверу прија да чучи на ивици потока и чисти и пере рибу. Скида их једну по једну са врбове гране, цепним ножем им пори трбухе, потом им кажи-прстом вади утробе и баца их у воду.

И он ће мало после тога стати поред ватре, као Самет, осушити гаће и обући се. Док Самет буде секао парадајз и резао паприку, он ће отворити вино и отпити први гутљај. Иза тога, одмах, једна цигарета. Рибу ће испржити касније, када преполове флашу вина. Брда са супротне стране постаће тамна, полако ће се спустити. Повелики комад хлеба и комад рибе. Флаше ће се куцнути, они ће рећи: „Хајде.“ Затим ће разговарати о рибама којих нема, о потоцима и отпацама из фабрика који их уништавају, о благодети вина и о томе да је некада све било лепше. Хтели-не хтели, стићи ће до теме Саметовог продатог трактора.

А да имају тај трактор, да ли би сада били овде?

Превела с турског
Мирјана Маринковић

(Из: *Pazar Güneşi*, 2000)